

## A történelemtanítás keretei Romániában: új tantervek, de minden a régi?

Hogy mennyire  
következetlen az oktatási  
minisztérium, csak egy  
példával szemléltetném.

**A**z 1989 utáni romániai oktatási rendszer egyetlen biztos pontja a folyamatos bizonytalanság. Alig 27 év alatt nem kevesebb, mint 25 tanügyminiszter volt a román oktatás történetében. Az igazsághoz tartozik, hogy valójában csak 22 személyről van szó, mivel Ecaterina Andronescu 3 alkalommal is betöltötte e tisztséget, míg a mostani tanügyminiszter, Liviu Pop, a második mandátumánál tart. De mindez csak részletké-

dés, mivel még a „visszatérő” személyek esetében sem beszélhetünk következetességről. Az alig valamivel több, mint egyévnyi mandátum általában éppen csak arra elegendő, hogy az új tanügyminiszter kezdjen megismerkedni a minisztérium működésével, a tanügy problémáival, és lehet ő akár a legkompetensebb személy is az országban, sokat nem tehet, mivel mire érdemleges reformokat hozhatna, addigra lemondadják, és az új miniszter új reformokat vezet be, mert a régi „rossz utakon járt”. Véleményem szerint egy tanügyminisztert, még ha nem is a legjobb, nem kellene leváltani 4 évnél rövidebb idő alatt, az oktatáspolitikát pedig 8–10 évnél gyakrabban változtatni. Ennyi idő kell, hogy az új reformok megmutathassák pozitív és negatív oldalait. A legsúlyosabb az, hogy egyre rosszabb irányú tendenciát mutatunk: a 2012 januárja és 2017 augusztusa között eltelt 5 év és 7 hónap alatt nem kevesebb, mint 11 tanügyminiszter irányította az oktatási rendszert, ami 6 hónap és 3 napos átlagot jelent fejenként. Ezzel csak arra akartam felhívni a figyelmet, hogy ilyen körülmények között csoda, hogy a romániai oktatás egyáltalán működik, még ha nem is úgy, ahogyan működnie kellene.

Hogy mennyire következetlen az oktatási minisztérium, csak egy példával szemléltetném. 2006-ban az Európai Parlament és az Európai Tanács ajánlást nyújtott át az EU tagállamainak az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák fejlesztését illetően: Kulcskompetenciák az egész életen át tartó tanuláshoz – Európai referenciakeret (EUR-Lex, 2006). Ez az Európai Parlament és az Európai Tanács által évekig elemzett problémára hozott javaslat volt, melynek céljaként egy versenyképes humán erőforrással rendelkező Európa megvalósítását tervezték. E problémát részletesen bemutattam egy 2012-ben megjelent tanulmányomban (Tóth, 2012, 37–57.), éppen ezért nem fogok kitérni a részletekre. A lényeg az, hogy az Európai Parlament és az Európai Tanács azt ja-

vasolták a tagállamoknak, hogy a következő 8 kulcskompetenciát kell fejleszteni a 6–14 év közötti korosztályoknál:

1. Az anyanyelven folytatott kommunikáció;
2. Az idegen nyelveken folytatott kommunikáció;
3. Matematikai kompetencia és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén;
4. Digitális kompetencia;
5. A tanulás elsajátítása;
6. Szociális és állampolgári kompetenciák;
7. Kezdeményezőkézség és vállalkozói kompetencia;
8. Kulturális tudatosság és kifejezőkézség.

Az európai referenciakeret leszögezi továbbá, hogy valamennyi kulcskompetenciát egyformán fontosnak kell tekinteni, hiszen mindegyik hozzájárulhat a sikeres élethez a tudásalapú társadalomban. Sok kompetencia részben fedi egymást, és egymásba fonódik: az egyik területhez elengedhetetlenül szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Ugyanakkor az Európai Parlament és a Tanács ezen ajánlás végrehajtását meghagyja a tagállamok számára (Tóth, 2012, 49).

Románia rögtön magáévá is tette ezt az ajánlást, és, legalábbis elméletileg, a nemzeti alaptantervet átalakította e kulcskompetenciák fejlesztése céljából. Érdekes módon még az oktatási törvényben sem található meg, hogy mikor csatlakozott Románia az Európai Bizottság javaslatához, és az oktatási minisztérium oldalán sem található semmilyen pontos utalás erre. A Romániai Akadémiai Társaság 2010-es jelentése alapján Románia a tanügyi törvénytervezetbe 2009-ben foglalta bele, de már több évvel korábban beiktatta a nemzeti alaptantervbe. Ez azért nem fogadható el, mert az Európai Bizottság ajánlását a tagállamok felé csak 2006. december 30-án keltezték, továbbá Románia csak 2007-ben lett az Európai Unió tagállama, tehát a „több év” maximum 2 év lehet. A Romániai Akadémiai Társaság 2010-es jelentése megerősíti azonban azt a megállapítást, hogy csak felszínes változásokról van szó (Hatu, 2010). Egyébként az országos alaptanterv és a tantárgyi programok csak annyiban módosultak, hogy a korábbi tantervek elejére beiktatták az Európai Bizottság kulcskompetenciákra vonatkozó ajánlását. Pl. a 2009-es történelem tanterv szerzői a korábbi tanterv bevezető szövegébe egyszerűen „beszúrták” a következő mondatot, kiemelve az európai elvekhez való csatlakozás és a kompetencia-orientált oktatás fontosságát: „E kulcskompetenciák strukturálása több oktatási paradigma kereszteződésével valósul meg, és megcélöz bizonyos »akadémiai« területeket, ugyanakkor bizonyos inter- és transzdiszciplináris, metakognitív aspektusokat, amelyek több műveltségterület által valósíthatók meg” (2009).<sup>1</sup> E kiegészítésnek amiatt nincs értelme,

A Romániai Akadémiai Társaság 2010-es jelentése megerősíti azonban azt a megállapítást, hogy csak felszínes változásokról van szó.

<sup>1</sup> „Structurarea acestor competente-cheie se realizează la intersecția mai multor paradigme educaționale și vizează atât unele domenii „academice”, cât și aspecte inter- și transdisciplinare, metacognitive, realizabile prin efortul mai multor arii curriculare.” (A magyar változat a szerző fordítása).

Csak 2010-ben hirdették meg a „Kulcskompetenciák fejlesztése – mint a társadalmi integrálódás előfeltétele” című projektet.

mert a 2009-es történelem tanterv, leszámítva azt, hogy bizonygatja a kompetencia-orientált oktatáshoz való csatlakozást, tökéletesen megfelel a korábinak. A tanterv szerzői meghatározzák azt is, hogy a történelem tantárgy keretében melyik kulcskompetenciákat lehet fejleszteni az ajánlott nyolc közül. Ezek az alábbiak:

- Szociális és állampolgári kompetenciák
- Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
- Kulturális tudatosság és kifejezőképeség

- Az anyanyelven folytatott kommunikáció
- Digitális kompetencia
- A tanulás elsajátítása

Ezek a kulcskompetenciák fejleszthetők ugyan a történelemoktatás keretében, a tantervi követelmények és tartalmak viszont nem változtak, azaz nincs semmi újítás a 2009-es tantervben a korábbihoz képest. Ezért két hipotézist vethetünk fel:

1. A régi tanterv már kompetenciaorientált volt, és évekkel megelőztük Brüsszelt (ezt nagyon kétlem).

2. A tantervfejlesztés csak a Titu Maiorescu által jól megfogalmazott „teoria formei fără fond” jegyében zajlott, azaz formálisan, felszínesen követjük az európai elveket, de valójában nem érvényesítjük.

Arra is érdemes figyelni, hogy míg a történelem oktatása által hat kulcskompetencia fejlesztése a cél, a *magyar kisebbség történelme és hagyományai* tanterv csak négyet céloz meg: a történelem tantervhez képest hiányzik a *kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia*, valamint a *digitális kompetencia* (A magyar kisebbség történelme és hagyományai, 2009). A két munkacsoport tevékenysége teljesen párhuzamosan folyt, semmi koordinálás nem volt a minisztérium részéről.

Hogy a kulcskompetenciák terén mennyire következtelen a tantervfejlesztés, onnan is látszik, hogy annak ellenére, hogy 2007-ben Románia el is fogadta és be is építette az oktatási rendszerébe az Európai Parlament és az Európai Tanács erre vonatkozó ajánlását, 2007–2010 között semmi nem volt található ezzel kapcsolatosan a minisztérium hivatalos oldalán. Csak 2010-ben hirdették meg a „Kulcskompetenciák fejlesztése – mint a társadalmi integrálódás előfeltétele” című projektet. Ennek célja az előfeltételek felmérése (10 megyei tanfelügyelőség bevonásával), az infrastrukturális szükségletek meghatározása, egy stratégiai terv kidolgozása, az igazgatók, tanárok tájékoztatása és felkészítése, valamint a program eredményeinek értékelése. Természetesen ebben az esetben is komoly pénzekkel finanszírozott uniós pályázatról volt szó, tehát érthető a minisztérium hirtelen érdeklődése a kulcskompetenciák iránt. A 10 romániai megye kiválasztásának módszertanát illetően nem találtam semmilyen magyarázatot az oldalukon, de elég érdekes, hogy csak egy erdélyi megye szerepelt köztük: Fehér megye. Egyébként is a projekt eredményeiről nem található semmilyen nyilvános beszámoló, korábbi weboldala-

la sem érhető el már.<sup>2</sup> Jelenleg a kulcskompetenciák (competențe cheie) címszóval az oktatási minisztérium honlapján három bejegyzés olvasható:

1. POSDRU pályázat,<sup>3</sup> amelynek célja az I–IV. osztályos diákok kulcskompetenciáinak a fejlesztése interdiszciplináris szervezési keretekben. A projekt 2007–2013 között zajlott, tehát már le is járt. A 2007–2013-as periódusban viszont nyoma sem volt a minisztérium honlapján.

2. Az Európai Bizottság felhívása, amelyben az általa javasolt kulcskompetenciák felülvizsgálását tűzi ki célul.<sup>4</sup> A bevezető szöveg a román nyelvű konzultáció eléréséhez megad ugyan egy weboldalt, de ott az áll, hogy „ezt a felmérést még nem tették nyilvánossá, vagy már visszavonták az oldalról”.<sup>5</sup>

3. A duális képzéssel kapcsolatos konzultáció, ahol az érdeklődők egy e-mail címre elküldhetik észrevételeiket (dual@tvet.ro).<sup>6</sup>

Ilyen inkoherens oktatásfejlesztési körülmények között az időnkénti tantervfejlesztést is a véletlenszerűség, a káosz, az improvizáció és néha a dilettantizmus is jellemzi.

### A 2017-es történelem tanterv újdonságai

A 2017-es történelem tanterv az alap- és specifikus kompetenciák rendszerére épül. Az általános kompetenciák – más nyelvi megformáltsággal ugyan – tartalmi szempontból azonosak a 2009-es tantervben jelöltekkel. A specifikus kompetenciák is szinte azonosak. Újként jelenik meg *az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges eszközök önálló és felelős alkalmazása*, ezért ezzel foglalkozom részletesebben. Az itt felsorolt példák egyfelől nem feltétlenül *az élethosszig tartó tanuláshoz* szükségesek, másfelől túl bonyolultak például egy V. osztályos diák számára, ugyanakkor a követelményszintek és a lehetséges tevékenységek nehézségi foka felmenő rendszerben inkoherens. Ennek szemléltetésére sorolok fel néhány példát:

– Történelmi témájú keresztretjvények készítése – V. osztályban. (Most ismerkednek a történelemmel, előbb kellene keresztretjvényeket fejteniük, azt követően készíteniük).

<sup>2</sup> <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/13314> (2010. 06. 11-i és 2017. 08. 25-i megtekintés)

<sup>3</sup> Organizarea interdisciplinară a ofertei de învățare pentru formarea competențelor cheie la școlarii din clasele I–IV. Program de formare continuă de tip „blended learning” pentru cadrele didactice din învățământul primar POSDRU/87/1.3/S/63113

<sup>4</sup> <https://www.edu.ro/consultari-organizate-de-comisia-europeana> (2017. 08. 25-i megtekintés)

<sup>5</sup> <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/078ec0a1-5d21-402b-884c-b2720e622b43?draftid=8f334989-9693-4117-9eb6-08f654c1de53&surveylanguage=RO> (2017. 08. 25-i megtekintés)

<sup>6</sup> <https://www.edu.ro/consultare-public%C4%83-proiectul-metodologice-de-organizare-%C8%99i-func%C8%9Bionare-%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului-dual> (2017. 08. 25-i megtekintés)

Az V. osztályos tartalmakból eltűnt egy évszázados hiba: az Ókori Görögország megfogalmazás.

– Elvárják egy V. osztályos tanulótól, hogy grafikonokat, táblázatokat készítsen, amelyekben rendszerezze a multimédiás forrásokból szerzett információit. Ez nem egy átlagos V. osztályos tanuló számára való feladat, egyes tanároknak is nehézséget okozna.

– A VI. osztályos tantervben az *életkhosszig tartó tanuláshoz szükséges eszközök önálló és felelős alkalmazása* esetén az elvárások jóval alacsonyabbak, mint V. osztályban. Csak történelmi témájú internetes oldalak listáját kell elkészíteni a tanult témákkal kapcsolatban, míg az V. osztályosoktól az információk rendszerezését, feldolgozását kérték grafikonok, táblázatok segítségével.

– A VII. osztályos tantervben az említett kompetencia esetében az elvárások sokkal közelebb állnak a korosztály képességeihez (pl. keresőprogramok alkalmazása történelmi témájú képekből és filmekből létrehozott portfólió megalkotására). Ezeket a keresőprogramokat viszont már a korábbi két osztályban is használniuk kellett a diákoknak sokkal bonyolultabb feladatok megvalósítása céljából. Ugyanakkor egyes elvárások nehezen valósíthatóak meg gyakorlatban. Például „bizonyos témákkal kapcsolatos filmek megnézése és megvitatása” nem fér bele a heti egyórás keretbe. Fel lehet adni házi feladatnak a filmek megnézését, hogy csak a vita maradjon a órára.

– A VIII. osztályos tanterv tartalmazza a korábbi évfolyamok követelményeinek egy részét (pl. digitális portfólió). Ez egészül ki a következőkkel: például vitacsoport/kutatási csoport létrehozása egy közösségi hálózatban, amelynek célja történelmi témájú problémák megvitatása, kutatása. Ugyanakkor különböző „kényes kérdések”, előítéletek megvitatása is szerepel a tanulási tevékenységek között. Kérdéses, hogy hány VIII. osztályos diák fog Facebook csoportban pont történelmi témájú kérdésekről vitázni? Az is elgondolkodtató – felnőttek ilyen témájú „elfogulatlan” vitáit olvasván a Facebookon –, hogy talán jobb is, ha a diákok nem kezdeményeznek hasonló vitákat.

– A követekben a tanterv tartalmi változásaira vonatkozóan emelek ki néhány szempontot.

Az V. osztályos tartalmakból eltűnt egy évszázados hiba: az Ókori Görögország megfogalmazás. Helyette a görög világ, görög civilizáció szerepel. Az oktatási egységek kialakítása inkább tematikus, mint kronologikus: mindennapi élet, népek és civilizációk, írás stb. A témák közötti összefüggéseket és a tartalmak elrendezését a tanterv nem határozza meg, ez a tankönyvszerzők és tanárok feladata lesz. Érdemes viszont figyelni arra, miképpen lehet megoldani e tartalmi egységek elrendezését úgy, hogy a diák átlása és megértse például az első államok kialakulásának a folyamatát. A 2017-es tanterv alapján a *Középkori Európa* tartalmi egység átkerül a VI. osztályos tantervből az V. osztályéba. A történelem jelenkori része folyamatosan bővül, és ennek helyet kell szorítani, így egy kb. 500 évet lefedő fejezet átkerült az V. osztályba. (De ez nem fog komoly prob-

lémákat okozni, mivel ezentúl V. osztályban heti egy óra helyett két órában fogják tanítani a történelmet.)

Annak köszönhetően, hogy a *Középkori Európa* tartalmi egység átkerült V. osztályba, a VI. osztályos tananyag sokkal szellősebb lett, ami talán a legnagyobb pozitívuma az új tantervnek. Ugyanakkor a VI. osztályos tanterv pontosítja az évtizedek óta uralkodó európacentrikus tévedést: a nagy földrajzi felfedezések most az európaiak nagy földrajzi felfedezéseiként vannak (helyesen) bemutatva.

Megjegyzendő továbbá, hogy kimaradt egy-két nagyon fontos téma, amelynek megtanulása nélkül nem fog hiánytalanul kialakulni a diákokban az emberiség történelmi fejlődésének ok-okozati összefüggése. Nem szerepel a tartalmakban az angol polgári forradalom és a harmincéves háború, ennek hiányában elég nagy hézag teremődik a tanulók történelemlátásában. Nagyobb hangsúly helyeződik az interdiszciplinaritásra (több helyet szentelnek a reneszánsznak, humanizmusnak, reformációnak, ellenreformációnak stb.), ami pozitív változás, de megfelelő színvonalú tankönyveket feltételez. A tankönyvírók számára kihívást jelenthet *A mindennapi élet. A közvélemény a XVIII. században* téma. A korábbi tantervhez viszonyítva pozitív változásnak minősíthető, hogy kimaradt a tartalmakból a *Politikai intézmények Európában a XIX. század elején*, eltűnt viszont az egész 1815–1848 közötti időszak is: a Szent Szövetség, a görög szabadságharc, a krími háború, Olaszország egyesítése. A VI. osztályos tanterv tartalmi szempontból legvégében lógó emberi eszmék, művészeti áramlatok és technikai forradalmak halmazának tűnik, az ezeket kiváltó történelmi eseménysorozat, folyamat láttatása a tankönyvszerzőre és a tanárra hárul.

A VII. osztályos tanterv tartalmi egysége szintén szellősebb a korábbinál. Az egyik jelentős témakör az első világháború. A tartalmak a hétköznapi életre, a kultúrára fektetnek nagyobb hangsúlyt, érdekesítőek és aktuálisak az *Új szórakozási lehetőségek – játék és technológia, Terrorizmus, Migráció* témák. Kihívást jelenthet *A nő a közéletben* tematikus egység.

Összegezve az V–VII. osztályos (egyetemes történelemmel foglalkozó) tanterveket, megállapítható, hogy a módszertani ajánlások (amelyek nem kötelező érvényűek, inkább javaslatként értelmezendők) nem figyelnek következetesen a korosztály életkori sajátosságaira. A kulcskompetenciák és specifikus kompetenciák a korábbi tantervhez viszonyítva lényegüket tekintve nem változtak. A tantervi tartalmak felépítésében pozitív jellegű újítások tapasztalhatóak az újabb témák bevezetésének köszönhetően, egyes témák kimaradása viszont megnehezítheti az ok-okozatra épülő eseménysorozatok megértésére alapuló történelmi látásmód kialakulását (lásd az előbbi bekezdésben példázott tartalmakat).

A VIII. osztályos tantervben is új tartalmi egységek szerepelnek pozitív változásként: *Etnikai és vallási sokszínűség a román térségben* (noha ez a téma inkább a korai új-

A kulcskompetenciák és specifikus kompetenciák a korábbi tantervhez viszonyítva lényegüket tekintve nem változtak.

kor oktatási egységbe illeszkedne inkább, mintsem a középkorba, mivel előbbire sokkal inkább jellemző a sokszínűség (pl. reformáció); *Nemzeti kisebbségek Romániában* (ezen egység kivitelezésének tartalma tankönyvi feldolgozástól is függ).<sup>7</sup>

Noha a tanterv alapkoncepcióján még mindig érződik a „román nép folyamatos harca a szomszédos elnyomók ellen” irányvonal, sokkal enyhébb, mint a korábbi tantervek esetében. A tartalmi egységek és témák kevésbé konfrontatívak. Kiemelendő a holokauszt problémájának a szemléletváltása: míg a korábbi tantervben a téma *A zsidók és a romák tragédiája 1938–1944 között* címet viselte, az új tantervben úgy szerepel, hogy *A holokauszt Romániában: a zsidók és a romák*.<sup>8</sup>

Következtetésként megállapítható, hogy annak ellenére, hogy bizonyos téren javulások tapasztalhatóak az új tantervek felépítésében és tartalmában, továbbra is érezhetőek hiányosságok, főként a koherens tantervfejlesztés oktatáspolitikai kontextusát tekintve.

### Szakirodalom

Hatu, Cristian (2010): *Ieșirea școlii din mediocritate. Cum definim competențele cheie și riscurile modificării programei școlare. Raport educație martie 2010.* [http://sar.org.ro/files/439\\_Raport%20COMPETENTE%20CHEIE%20-%20SAR.pdf](http://sar.org.ro/files/439_Raport%20COMPETENTE%20CHEIE%20-%20SAR.pdf) (2017. 08. 25-i megtekintés)

Tóth Szilárd (2012): A kompetencia-orientált oktatás Romániában – a törtenelem-tanítás általános és specifikus kérdései. *Partiumi Egyetemi Szemle*, 11. 2. 37–57.

\*\*\*Comisia Europeană a lansat consultarea publică privind revizuirea competențelor cheie (2016): <https://www.edu.ro/consultari-organizate-de-comisia-europeana> (2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*Consultare publică: proiectul Metodologiei de organizare și funcționare a învățământului dual (2017): <https://www.edu.ro/consultare-public%C4%83-proiectul-metodologiei-de-organizare-%C8%99i-func%C8%9Bionare-%C3%AEenv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului-dual> (2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*Dezvoltarea competențelor cheie – premisă a incluziunii sociale (2010) <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/13314> (2010. 06. 11. és 2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*EUR-Lex (2006): Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2006.12.30., L 394/11: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:hu:PDF> (2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*POSDRU (2007): Organizarea interdisciplinară a ofertelor de învățare pentru formarea competențelor cheie la școlarii din clasele I-IV - program de formare continuă de tip “blended learning” pentru cadrele didactice din învățământul primar

<sup>7</sup> Ezzel kapcsolatosan érdemes kiemelnem a tantervet elemző Hargita megyei munkacsoport nagyon is lényegretörő megjegyzését, miszerint jó lenne, ha e tankönyvet megíró szerzőcsoportba ezentúl bevonnák a romániai kisebbségek képviselőit is, hogy ne „rólunk írjanak nélkülünk”.

<sup>8</sup> Ennek olyan szempontból van nagy jelentősége, hogy a román történészek jó része tagadta, hogy Romániában lett volna holokauszt.

POSDRU/87/1.3/S/63113 <http://www.icos-edu.ro/> (2010. 06. 11. és 2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*Programe școlare. Istorie. Clasele a V-a – a VIII-a. Ministerul Educației, Cercetării și Inovării. Aprobate prin ordin al ministrului nr. 5097. 09. 09. 2009.

[http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/Progr\\_Gim/OS/Istorie\\_clasele%20a%20V-a%20-%20a%20VIII-a.pdf](http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/Progr_Gim/OS/Istorie_clasele%20a%20V-a%20-%20a%20VIII-a.pdf) (2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*Programa școlară pentru disciplina Istorie. Clasele a V-a – a VIII-a. Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, București, 2017.

<http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2017-progr/29-Istorie.pdf> (2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*Programe școlare. Istoria și tradițiile minorității maghiare din România. (A romániai magyar kisebbség történelme és hagyományai). Clasele a VI-a, VII-a. Ministerul Educației, Cercetării și Inovării. Aprobate prin ordin al ministrului nr. 5097/07. 09. 2009.

[http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/Progr\\_Gim/OS/ISTM/Istoria%20si%20tradiitiile%20minoritatii%20maghiare%20din%20Romania\\_clasele%20a%20VI-a%20-%20a%20VII-a.pdf](http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/Progr_Gim/OS/ISTM/Istoria%20si%20tradiitiile%20minoritatii%20maghiare%20din%20Romania_clasele%20a%20VI-a%20-%20a%20VII-a.pdf) (2017. 08. 25-i megtekintés)

\*\*\*Programa școlară pentru disciplina Istoria și tradițiile minorității maghiare. Clasele a VI-a, a VII-a. A magyar kisebbség történelme és hagyományai. Tanterv VI. és VII. osztály számára. Ministerul Educației Naționale, Bukarest, 2017.

<http://programe.ise.ro/Portals/1/Curriculum/2017-progr/36-Istoria%20si%20%20tradiitiile%20%20minoritatii%20maghiare%20varianta%20in%20lb%20%20maghiara.pdf> (2017. 08. 25-i megtekintés)